

MEZINÁRODNÍ VĚDECKÁ KONFERENCE HODNOTY A PERSPEKTÍVY OCHRANY ARCHITEKTURY A URBANISTICKÝCH ŠTRUKTÚR 50-TÝCH A 60-TÝCH ROKOV 20. STOROČIA

Památkový úřad Slovenské republiky ve spolupráci s Ústavem stavebnictví a architektury Slovenské akademie věd uspořádal v Nitře ve dnech 30. září – 2. října 2008 konferenci zaměřenou na hodnoty české a slovenské architektury z poloviny 20. století. Důvodem k zamyšlení nad možnostmi ochrany tohoto druhu staveb a urbanistických celků je velký ekonomický tlak na zhodnocování pozemků a s tím související přeměny využití a charakteru výstavby předchozího období. Je proto nezbytné co nejdříve určit, které lokality jsou natolik hodnotné, aby bylo vhodné zachovat je pro budoucí generace.

Konferenci zahájila generální ředitelka Památkového úřadu Slovenské republiky PhDr. Katarína Kosová. Následující příspěvky slovenských, českých a dalších zahraničních účastníků představily mimo jiné celkové společenskopolitické prostředí padesátých a šedesátých let. V té době vyrůstala v Československu některá sídliště a dokonce celá města ve stylu socialistického realismu, takzvané „sorely“, jejíž inspirací byla obdobná výstavba v Sovětském svazu. V České republice jsou to zejména město Havířov a ostravský městský obvod Poruba na severní Moravě a sídliště ve městě Ostrov. Centrum Poruby, vybudova-

né podle návrhu profesora Vladimíra Meduny, bylo již prohlášeno památkovou zónou.

Na Slovensku patří k nejnámějším a nejvíce oceňovaným urbanistickým celkům té doby město Nová Dubnica, dílo profesora Jiřího Krohy z roku 1951 a sídliště Predmostie v Nitře od architekta Michala Maximiliána Scheera. Zmíněny byly i bývalé Baťovany, nyní Partizánske.

V šedesátých letech se začínají objevovat i první panelové domy. Sídliště z šedesátých let, která se ještě vyznačovala snahou o urbanistickou kompozici se začleněním zeleně, nelze hodnotit stejně jako sídliště z let osmdesátých s naprostou absencí jakékoliv architektonické i urbanistické hodnoty. I zde je namístě uvažovat o zachování a přiměřené regulaci alespoň vybraných částí některých kvalitních celků. V památkovém zákoně České republiky jsou památky definovány kromě jiného jako nemovité věci a jejich soubory, které jsou významnými doklady historického vývoje, životního způsobu a prostředí společnosti od nejstarších dob do současnosti. Vzhledem k tomu, že tento způsob zástavby byl ve své době jednoznačně převažující a třetina obyvatel v panelových domech bydlela, jsou panelová

sídliště rozhodně dokladem životního způsobu společnosti.

Z jednání konference vyplynuly závěry a doporučení, která by měla přispět k dalšímu hodnocení a následnému zachování charakteristické architektury padesátých a šedesátých let. Účastníci se shodli na tom, že architektura a urbanismus této doby jsou nedílitelnou součástí dějin architektury a dokladem doby, ve které vznikly. Nejvýznamnější stavby a celky, reprezentující tento architektonický styl si zaslouží památkovou ochranu. Nutnou součástí strategie ochrany je zvyšování povědomí o hodnotě těchto staveb jak u vlastníků a samospráv, tak u široké veřejnosti. Je zřejmé, že architektonická tvorba dočtené doby je poznamenána politickými a ideologickými deformacemi, které se v mnoha případech odrážejí v urbanistické a architektonické kvalitě. Tím je podmíněn rozsah případné ochrany.

Základem památkové ochrany musí být systematický výzkum. Na něj naváže hierarchizace hodnot urbanistických a architektonických objektů, takže bude možno rozhodnout o způsobu ochrany. Ve všech případech to rozhodně nebude jen památková ochrana dle příslušného zákona, ale i ochrana prostřednictvím územně plánovací dokumentace, zejména regulačních plánů.

*Ing. arch. Marie Tomíšková
Ústav územního rozvoje*